

In het labrynt

Franz Kafka

In het labyrint

NAGELATEN VERHALEN

Vertaald uit het Duits en van een nawoord voorzien
door Ard Posthuma

KOPPERNIK

Copyright Nederlandse vertaling en nawoord

© 2022 Ard Posthuma

Samenstelling Koppernik

Vormgeving Koppernik, gebaseerd op de uitgave

Franz Kafka, *Verzameld werk* van Em. Querido's Uitgeverij b.v.

ISBN 978 90 832 3708 4 / NUR 304

www.koppernik.nl

De Chinees

Oud, zwaarlijvig, met lichte hartklachten lag ik na de middagmaaltijd met één voet op de vloer op mijn rustbed en las een geschiedkundig werk. De dienstmeid verscheen om met twee vingers op haar getuited lippen een gast aan te melden. 'Wie is het?' vroeg ik, geërgerd dat ik op het tijdstip dat ik mijn namiddagkoffie verwachtte, een gast moest ontvangen. 'Een Chinees,' zei de dienstmeid en ze onderdrukte terwijl ze zich omdraaide krampachtig een lach die de gast voor de deur niet mocht horen. 'Een Chinees? Voor mij? Is hij in Chinese kleding?' De dienstmeid knikte, nog steeds met moeite haar lachen bedwingend. 'Zeg hem hoe ik heet, vraag of hij echt mij wil bezoeken, mijn eigen burens kennen me al niet eens, laat staan dat ze me in China kennen.' De meid sloop naar me toe en fluisterde: 'Hij heeft alleen maar een visitekaartje met het verzoek hem binnen te laten. Hij spreekt geen Duits, hij brabbelt een onbegrijpelijke taal, het kaartje aannemen durf ik niet.' 'Laat maar binnen!' riep ik, en in de opwindning waarin ik door mijn hartkwaal vaak geraak, gooide ik het boek op de grond en vervloekte de onhandigheid van de dienstmeid. Ik stond op, strekte mijn reusachtige gestalte, waar in de lage kamer elke bezoeker de schrik van zou krijgen en liep naar de deur. Inderdaad had de Chinees mij nauwelijks gezien of hij was de kamer alweer uit geglipt. Ik deed een greep in

de gang en trok de man voorzichtig aan zijn zijden gordel bij mij naar binnen. Het was kennelijk een geleerde, klein, zwak, met een hoornen bril en een stijve, dunne, grauwwarte sik. Een vriendelijk mannetje, hij hield zijn hoofd scheef en glimlachte met halfgesloten ogen –

De oproep

In ons huis, dit immense voorstadhuis, deze met onverwoestbare middeleeuwse ruïnes doorregen huurkazerne, werd op deze mistige, ijzige winterochtend de volgende oproep gedaan:

AAN AL MIJN HUISGENOTEN

Ik bezit vijf kindergeweren, ze hangen bij mij in de kast, aan elke haak een. Het eerste is van mezelf, voor de andere vier kan ieder die dat wil zich melden, mochten er meer dan vier zijn, dan moeten de boventalligen hun eigen geweer meebrengen en in mijn kast deponeren. Want uniformiteit is noodzakelijk, zonder uniformiteit komen we niet verder. Overigens heb ik alleen geweren die nergens anders meer voor te gebruiken zijn, het mechanisme is ontregeld, de proppen zijn eraf gerukt, alleen de hanen klikken nog. Het zal dus niet moeilijk zijn indien nodig nog meer van dit soort geweren te vinden. Maar in wezen zijn mensen zonder geweren mij even lief, wij die wel geweren hebben zullen op het beslissende moment de ongewapenden in ons midden opnemen. Een gevechtstactiek waarmee de eerste Amerikaanse farmers succes boekten tegen de indianen, waarom zou dat ook hier niet tot succes kunnen leiden, gezien de vergelijkbare omstandigheden. Voorlopig kunnen we het zelfs geheel zonder geweren af. En zelfs die vijf

geweren zijn niet echt noodzakelijk, maar omdat ze er nu eenmaal zijn, willen we ze ook gebruiken. Als de vier anderen ze niet willen dragen, dan mogen ze het ook laten. Dan zal ik als leider dus de enige zijn die er een draagt. Maar we moeten helemaal geen leider hebben en daarom zal ook ik mijn geweer doormidden breken of wegleggen.

Dat was de eerste oproep. In ons huis heeft niemand tijd of zin om oproepen te lezen, laat staan erover na te denken. Algauw dreven de kleine papiertjes in de smurrie die, door alle gangen gevoed, vanaf de zolder de trap af spoelt en daar met de tegenstroom worstelt die van beneden naar boven toe aanzwelt. Maar na een week werd er een tweede oproep verspreid:

HUISGENOTEN!

Tot op heden heeft zich niemand bij mij gemeld. Ik ben, voor zover ik er niet tussenuit moet om mijn brood te verdienen, constant thuis, tijdens mijn afwezigheid stond de deur van mijn kamer steeds open en lag er op mijn tafel een blad papier waarop ieder die dat wilde zich kon inschrijven. Niemand heeft het gedaan.

Hengelen

Ik heb – wie durft er nog ongegeneerd zijn eigen vaardigheden te prijzen – de soepele pols van een oude gelukkige onvermoeibare hengelaar. Ik zit bijvoorbeeld thuis, voordat ik ga hengelen, en draai uiterst geconcentreerd mijn rechterhand een keer naar links, een keer naar rechts. Dat is genoeg om het resultaat van mijn toekomstige hengelen visueel en gevoelsmatig op te roepen, vaak tot in alle details. Ik zie het water van mijn visplek in de bijzondere stroming van dat bijzondere uur, ik krijg een dwarsdoorsnede van de rivier te zien, en daar komen ze al aangezwommen, in soort en aantal precies te onderscheiden, op tien, twintig, ja honderd plekken oprukkend naar dit snijvlak, nu weet ik hoe ik de hengel moet hanteren, sommige stoten vrijpostig met hun kop door het oppervlak, dan laat ik de haak voor ze heen en weer bungelen en ja, daar hangen ze al; de kortstondigheid van dit noodlottige moment brengt me hier aan de huistafel al in verrukking, andere vissen laten zelfs hun buik zien, nu gaat de tijd dringen, sommige krijg ik nog te pakken, andere echter springen zelfs met staart en al boven het gevaarlijke oppervlak uit en zijn me voor deze keer ontsnapt, alleen voor deze keer, aan de ware hengelaar ontkomt geen vis.

Ouderlijk leed

Toen de kleine muis, die in de muizenwereld als geen ander geliefd was, op een nacht in de muizenklem terecht kwam en met een luide gil haar leven prijs gaf voor de aanblik van het spek, begonnen alle muizen in de omgeving in hun holletjes te sidderen en te schokken, met wild knipperende oogjes keken ze elkaar beurtelings aan terwijl hun staartjes met zinloze ijver de vloer veegden. Toen kwamen ze aarzelend, elkaar voortduwend, tevoorschijn, alle aangetrokken door de plek des doods. Daar lag ze, dat lieve kleine muisje, het staal in haar nek, de roze pootjes samengedrukt, haar lijfje dat een beetje spek zo van harte gegund was, verstijfd. De ouders stonden ernaast en staarden naar de resten van hun kind.

De reis naar het Zuiden

Toen ik tegen de avond thuiskwam vond ik midden in de kamer een groot, buitengewoon groot ei. Het was bijna zo hoog als de tafel en naar verhouding buikig. Zachtjes wiegde het heen en weer. Ik was erg nieuwsgierig, nam het ei tussen mijn benen en sneed het voorzichtig met mijn zakmes in tweeën. Het was al voldragen. Krikkrakkend viel de schaal uiteen en een ooievaarachtige, nog naakte vogel sprong er klapwiekend met zijn te korte vleugeltjes uit tevoorschijn. ‘Wat wil jij in onze wereld?’ wilde ik vragen, en neerhurkend voor de vogel keek ik in zijn angstig knippende ogen. Maar hij ging ervandoor en hipte langs de muren, half fladderend als op zwabberende voeten. Je moet elkaar helpen, dacht ik, en ik pakte op tafel mijn boterhammenmaaltijd uit en gebaarde naar de vogel, die zojuist aan de overkant zijn snavel tussen mijn paar boeken boorde. Hij kwam meteen naar me toe, ging kennelijk al een beetje gewend op een stoel zitten, begon met piepende ademhaling te snuffelen aan de met worst belegde boterhammen die ik voor hem had neergelegd, maar hij prikte ze alleen maar op en slingerde ze weer naar me terug. Een fout, dacht ik, natuurlijk, je springt niet uit een ei om meteen aan een boterham met worst te beginnen. Hier was de ervaring van een vrouw vereist. En ik keek aandachtig of zijn eetwensen misschien ergens aan waren af

te lezen. Als hij uit de familie van de ooievaars komt, bedacht ik opeens, dan is hij vast en zeker gek op vis, welnu, zelfs daar wil ik hem aan helpen. Helaas niet gratis. Mijn middelen staan niet toe er een huisvogel op na te houden. Als ik dus een dergelijk offer breng, verwacht ik een gelijkwaardige levens-ondersteunende wederdienst. Hij is een ooievaar, laat hem mij dan, als hij volgroeid en met mijn vis gemest is, met zich meenemen naar tropische landen. Ik koester al lang het verlangen daarnaartoe te reizen en alleen omdat ik geen ooievaarsvleugels heb, is het er tot dusver niet van gekomen. Meteen haalde ik papier en inkt, doopte de snavel van de vogel in de inkt en schreef zonder dat de vogel ook maar enigszins tegenstribbelde het volgende: 'Ik, ooievaarachtige vogel, verplicht mij ingeval jij mij met vis, kikkers en wormen blijft voeden (die twee laatste levensmiddelen voegde ik er billijkheidshalve nog aan toe), jou op mijn rug naar de zuidelijke landen te dragen zodra ik tot vliegen in staat ben.' Vervolgens veegde ik zijn snavel schoon en hield de vogel nog een keer het papier voor de ogen alvorens ik het opvouwde en in mijn portefeuille stak. Onmiddellijk daarop ging ik de vis halen; dit keer moest ik veel voor de vis betalen, maar de visboer beloofde dat hij de volgende keer steeds bedorven vis en een rijke hoeveelheid wormen voor weinig geld voor me klaar zou zetten. Misschien dat die reis naar het Zuiden toch nog zo duur niet hoeft te worden. En ik was blij te zien hoe mijn aankoop de vogel smaakte. De vissen werden klokkend naar binnen geslokt en vulden het roodachtige buikje. Onvergelijkelijk veel sneller dan bij mensenkinderen ging de ontwikkeling van de vogel met de dag vooruit. Wel-

iswaar kreeg ik de onverdraaglijke stank van de rotte vis niet meer weg uit mijn kamer en was het moeilijk om steeds de uitwerpselen van de vogel te vinden en op te ruimen, ook was het wegens de winterse kou en de gestegen kolenprijzen onmogelijk de kamer te luchten, hoe bitter noodzakelijk dat ook was – maar wat kon het schelen, als de lente eenmaal aanbrak zou ik in lichte luchten naar het stralende Zuiden zweven. Zijn vleugels groeiden en kregen een verendek, zijn spieren werden sterker, het was tijd om met de vlieg oefeningen te beginnen. Helaas ontbrak er een ooievaarsmoeder, als de vogel niet zo goed had meegewerkt, waren mijn lessen vermoedelijk onvoldoende geweest. Maar kennelijk zag hij in dat hij alleen door de meest strikte oplettendheid en de grootst mogelijke inspanning mijn gebrekkige onderwijsbekwaamheid kon compenseren. We begonnen met de fauteuilvlucht. Ik klom erop, hij insgelijks, ik sprong er met wijd gespreide armen vanaf, hij fladderde achter mij aan. Later gingen we over op de tafel en ten slotte op de kast, maar elke vlucht werd systematisch vele keren herhaald.